

175

PREDRAG NOVAKOV
Filozofski fakultet u Novom Sadu

SAVREMENI ENGLESKI JEZIK STRUKE I NAUKE

Gordana Dimković-Telebaković, *Savremeni engleski jezik struke i nauke*,
Novi Sad / Moskva, Naše slovo, 2003, 355

Knjiga dr Gordane Dimković-Telebaković *Savremeni engleski jezik struke i nauke* (koja je 2003. godine objavljena u izdanju Našeg slova, Novi Sad / Moskva) na vrlo detaljan, a istovremeno i jezgrovit način obrađuje specifičnu i aktuelnu temu iz oblasti nastave engleskog jezika – predavanje engleskog jezika za posebne namene (*English for Specific Purposes*, skraćeno ESP). Ova veoma aktuelna knjiga ima 355 strana, a sadrži i opširan spisak literature iz oblasti ESP-a (strane 334-355) u kojem se – između ostalog – navode i doktorske disertacije i magistarski radovi o engleskom jeziku za posebne namene odbranjeni kod nas. Osnovni tekst knjige obuhvata osam poglavlja: 1. Uvod, 2. Određenje ESP-a, 3. Nastava ESP-a, 4. Pristupi semantici, 5. Leksička analiza glagola, 6. Gramatičko-retorička analiza glagolskih oblika u oblasti saobraćaja, 7. Struktura uvoda naučnih radova u oblasti saobraćaja i 8. Zaključak.

Na samom početku, autorka dr Gordana Dimković-Telebaković s pravom konstatuje da je engleski jezik najzastupljeniji jezik u međunarodnom stručnom i naučnom diskursu, pa zato – između ostalog – treba posvetiti potrebnu pažnju učenju onih osobenosti koje engleska diskursna zajednica tipično koristi u takvoj vrsti komunikacije. Iz tih razloga, kada se engleski jezik uči i zbog komunikacije u određenoj struci, još veći značaj nego obično dobija interdisciplinarni pristup učenju, odnosno kulturološke, sociolingvističke, psiholingvističke i druge komponente u tom procesu. Da bi se sve te komponente uključile u proces učenja, naglašava se u knjizi, potrebno je odrediti i pojam kulture engleskog jezika struke. U tim okvirima, u centralnom delu ove studije analizira se korpus – glagoli kretanja i tekstovi povezani sa oblašću saobraćaja.

Pružajući obilje podataka i navodeći znatan broj ključnih izvora iz literature (što je još jedna od odlika ove knjige), autorka u osnovnim crtama prikazuje razvoj proučavanja engleskog jezika za posebne namene, od ranih šezdesetih godina 20. veka (od članka Č. Barbera iz 1962. godine). Kako se navodi u drugom poglavlju, od tada se neprekidno razvijala svest o specifičnostima engleskog jezika za posebne namene u odnosu na engleski jezik koji se učio kao strani jezik za opštu komunikaciju. Tako su tokom vremena formulisane postavke koje treba uzeti u obzir kada se osmišljava

176

kurs engleskog jezika za posebne namene da bi se obradila upravo ona jezička i strukturna obeležja tekstova i diskursa koja su karakteristična za određene registre. Na primer, da bi se osmislio nastavni program koji omogućuje sticanje odgovarajućih jezičkih veština, treba izvršiti analizu potreba i analizu ciljne situacije. Prilikom procena potreba i postavljanja ciljeva treba uzeti u obzir i mišljenje studenata, jer nastavnici i njihovi studenti potrebe i ciljeve ne sagledavaju uvek na isti način. Kada se zatim započne nastavni proces, potrebno je redovno obavljati testiranje i ocenjivanje studenata. U vezi sa tim, autorka iznosi važan stav da testiranje ne predstavlja samo proveru i vrednovanje stečenih znanja studenata, već i oblik učenja. Nakon detaljnog pojašnjavanja pojmova povezanih sa testiranjem, u knjizi se takav način osmišljavanja nastave ESP-a i njegove faze ilustruju modelom četvorogodišnjih studija na Saobraćajnom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

Nakon ovog vrlo informativnog uvoda, u knjizi se pristupa analizi korpusa. Pošto se prvo analiziraju leksička značenja glagola, u knjizi se vrlo jezgrovito i pregledno prikazuju različiti pristupi proučavanju značenja. Potom se uz pomoć komponencijalne analize proučavaju semantička obeležja određenih glagolskih leksema i utvrđuju semantički odnosi između glagola koji pripadaju jednom semantičkom polju. Pri tome, naglašava se u knjizi, uzimaju se u obzir samo obeležja koja su distinktivna, odnosno ukazuju na razlike u značenju. U tako osmišljenom istraživanju, polazi se i od pretpostavke da postoje četiri glavna tipa odnosa između leksema: uključivanje, preklapanje, dopunjavanje i graničenje. Međutim, kada se proučavaju semantičke sličnosti i razlike koje postoje između glagola kretanja u opštoj upotrebi i glagola kretanja upotrebljenih u oblasti saobraćaja, zapaža se da između njih postoje odnosi saglasnosti u značenju, povratno obeležavanje i pomeranje značenja. Dakle, u centralnom delu ovog istraživanja, proučavaju se dve osnovne vrste odnosa: prvo, odnos između značenja određenih glagola kretanja upotrebljenih u opštem registru i značenja koja ti glagoli imaju u oblasti vazdušnog i vodnog saobraćaja, i drugo, semantički odnosi unutar samog semantičkog polja koje čine glagoli kretanja u oblasti vazdušnog i vodnog saobraćaja.

U vezi sa glagolima kretanja, prvo se uspostavljaju hijerarhijski odnosi između leksema – počevši od onih sa najopštijim do onih sa posebnim značenjima – i konstatuje se da se na vrhu te lestvice nalazi engleski glagol *move* (*kretati se*). U daljem prikazu ove hijerarhijske podele, autorka pruža izuzetno sadržajnu razradu grupa i podgrupa, kao i kriterijuma za njihovo formiranje. Tako se, na primer, prvo razlikuju podgrupe kretanje od jednog do drugog mesta i kretanje u mestu. Zatim se uvode kriterijumi ko/šta se kreće, kretanje celog tela i kretanje delova tela, pomoću čega se obavlja kretanje, šta ili ko izaziva kretanje, gde se vrši kretanje, da li se kretanje obavlja s prekidom ili bez prekida, koji je smer kretanja, da li se kretanje odvija sa nekim ciljem ili ne. Na primer, engleski glagol *run* (*trčati*) može da znači 'fizičko kretanje živog bića', 'kretanje tečnosti ili suve mase', 'kretanje prevoznog sredstva redovno i po redu vožnje' i 'unutrašnje kretanje delova predmeta' (str. 160).

U knjizi se zatim detaljnije proučavaju distinktivna obeležja glagola kretanja iz oblasti vazdušnog i vodnog saobraćaja. Kada se radi o vazdušnom saobraćaju, polazi se od obeležja kao što su 'sopstvena energija', 'kontakt sa tlom', 'prisustvo cilja' (str. 170) i druga, a nakon toga se upoređuju upotrebe pojedinih glagola kretanja u opštem registru i u vazdušnom saobraćaju (na primer, *to roll, to climb, to drift*). Prisustvo i odsustvo pojedinih distinktivnih obeležja prikazano je i u preglednim tabelama, a na kraju odeljka nalazi se i kratak pojmovnik sa oko sto glagola kretanja koji su karakteristični za oblast vazdušnog saobraćaja. Na isti način su obrađeni i glagoli kretanja koji se sreću u vodnom saobraćaju. Tako se, na primer, konstatuje da u opštem registru engleski glagol *to launch* znači 'baciti, pokrenuti ili početi', a u vazdušnom saobraćaju 'lansirati, pokrenuti' (str. 214-215). I na kraju ovog deljka takode postoji pojmovnik sa oko 140 najfrekventnijih glagola i glagolskih fraza iz oblasti vodnog saobraćaja.

Nakon semantičke analize, u šestom poglavlju se obrađuje još jedna tema koja se tokom analize potreba pokazala kao važna. Naime, autorka konstatuje da je za studente na Saobraćajnom fakultetu u Beogradu problem predstavljala i upotreba engleskih glagolskih oblika, pa su zato oni proučeni u jedanaest stručnih članaka objavljenih u engleskim i američkim časopisima (svi ti članci su u knjizi dati kao prilozi). Analizirani tekstovi sadrže 7215 leksema, među kojima ima 2208 glagolskih oblika (30,6%). Proučavana je frekvencija aktivnih i pasivnih oblika, glagolskih vremena, infinitiva, participa, imperativa, konjunktiva, modala i kondicionala. Rezultati ovog proučavanja prikazani su u detaljnim tabelama i grafikonima, a posebna pažnja posvećena je glagolskim oblicima u uvodima naučnih radova.

Konačno, završno poglavlje centralnog dela knjige (poslednje pre zaključnog poglavlja) posvećeno je proučavanju strukture uvoda naučnih radova u oblasti saobraćaja. Naime, kao što je poznato, svaki registar ili žanr podrazumeva određen način organizovanja i predstavljanja podataka. Taj način organizacije takode predstavlja jedan od mogućih problema koje tokom nastave treba posebno obraditi, pa mu se zato u knjizi posvećuje posebna pažnja. Analizirana je struktura šest uvoda iz američkih i britanskih časopisa iz oblasti telekomunikacija, vazdušnog, drumskog, željezničkog, vodnog i integralnog saobraćaja. Nakon detaljne analize šest uvoda prema Svejzovom modelu (Swales 1990, *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*, Cambridge: CUP), u knjizi se navode uočene tendencije, a predlaže se i dopuna pomenutog modela analize.

Dakle, kao što u zaključku konstatuje autorka, engleski jezik za posebne namene predstavlja jedan vid upotrebe engleskog jezika kojim se saopštavaju podaci, rezultati i dostignuća u određenoj oblasti struke ili nauke, odnosno način enkodiranja jednog dela stvarnosti. Proučavanje tog načina enkodiranja dobija sve više na značaju u svetu koji se povezuje i razmenjuje informacije najčešće koristeći upravo engleski jezik. Zbog toga studija dr Gordane Dimković-Telebaković predstavlja veoma značajan doprinos sagledavanju različitih aspekata korišćenja engleskog jezika, nudeći obilje podataka i smernica. U stvari, knjiga dr Gordane Dimković-Telebaković

178

obuhvata dve tematske celine: prva, teorijska celina sadrži opšte informacije o proučavanju engleskog jezika za posebne namene i o komponentama bitnim za organizovanje nastave ESP-a (na primer, analiza potreba i ciljeva, testiranje i evaluacija), a druga celina konkretno istraživanje korpusa povezano sa pojedinim komponentama u upotrebi engleskog jezika u oblasti saobraćaja (semantička analiza glagola kretanja, struktura uvoda naučnih radova iz oblasti saobraćaja). U obe celine, autorka pokazuje visok nivo stručnosti i obaveštenosti, što ovu knjigu čini izuzetno informativnom: čitalac u njoj nalazi mnoštvo korisnih podataka i izvora iz literature, pa može steći celovitu sliku o tematici koja se obrađuje. Uz to, druga celina sadrži obimno i veoma zanimljivo istraživanje koje može biti podsticaj i pružiti model za mnoga druga istraživanja.